

A kurzus kódja(i): BBN-FIL-342.31
A kurzus megnevezése: Autoritás, igazságosság, közösség: Bevezetés a politikai filozófiába
A kurzus megnevezése angolul: Authority, Justice, Community: Introduction to Political Philosophy
A kurzus előadója: Mráz Attila
<p>Oktatás célja: A kurzus célja, hogy a hallgatók megismerkedjenek a modern piaci társadalmakra jellemző politikai, gazdasági és jogi intézmények morális értékeléséhez szükséges alapvető, kortárs politikai filozófiai eszköztárral. A kurzus négy részre tagolódik. A rövid, elsősorban módszertani bevezető egység a továbbiakban használandó alapvető fogalmakkal, módszerekkel ismerteti meg a hallgatókat. A második egység arra a kérdésre keresi a választ: miért igazolható az államok léte, és milyen államok léte igazolható? Ebben a részben a politikai autoritás és legitimitás néhány befolyásos – klasszikus ill. kortárs – elméletén keresztül az anarchia és az állam mibenlétével, a szuverenitással, a jogállamiság ideáljával, az egyéni jogok jelentőségével, a többségi döntéshozattal és annak korlátaival foglalkozunk. Ezután a harmadik egységben az elosztási igazságosság – a jövedelem és vagyon, előnyök és hátrányok morálisan helyes elosztásának – legfontosabb elméleteibe tekintünk be. Ennek az egységnek a fókuszában az a kérdés áll, hogy az egyéni szabadság és a magántulajdon hogyan egyeztethető össze az emberi egyenlőség valamilyen ideáljával. Az utolsó nagy egységben néhány, az egyén és a politikai közösség viszonyát érintő, a modern európai politikai gondolkodást meghatározó elméleti kihívással ismerkedünk meg: a család/magánszféra és a politikai autoritás határaival, a vallási alapú politizálás elméleti problémáival, a hagyomány szerepével a politikában, és a nemzet fogalmával, illetve lehetséges politikai szerepeivel. Az utolsó modul témái közül a hallgatók választása nyomán dolgozunk fel kettőt.</p> <p>Tantárgy tartalma:</p> <p>I. Bevezetés, módszertani előtanulmányok</p> <p>1. Mi a politikai filozófia és mi nem?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az oktató által kiadott rövid eseteleírások. • Huoranszki Ferenc (1998). Mire jó és miről szól a politikai filozófia? In: Huoranszki Ferenc (szerk.): <i>Modern politikai filozófia</i>. Budapest: Osiris – Láthatatlan Kollégium. pp. 7–15, 19-20. [A pp. 16-19. közötti szakasz csak ajánlott.] • Rawls, John. (1971). <i>Az igazságosság elmélete</i>. 9. §: “Néhány megjegyzés az erkölcs elméletéhez”. Ford. Krokovay Zsolt. Budapest, Osiris, 1997. pp. 70-79. • Továbbá <u>MA hallgatók</u> számára: Jonathan Floyd: Political Philosophy’s Methodological Moment and the Rise of Public Political Philosophy. <i>Society</i> 59, 129–139 (2022). https://doi.org/10.1007/s12115-022-00710-2 <p>II. Autoritás-elméletek</p> <p>2. Az állam fogalma és jelentősége, létrejöttének és létének önérdék-alapú igazolása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Thomas Hobbes, <i>Leviatán</i>, 13. fejezet, 17–18. fejezetek. Ford. Vámosi Pál. Budapest: Kossuth, 1999. • Max Weber: Állam. Politika. Tudomány. In: <i>Államtan</i>. Szerk.: Takács Péter. Szent István Társulat, Budapest, 2003. pp. 48-50. <p>3. Az államhatalom ‘jogias’ korlátozása (liberalizmus), az állam, mint szabad egyesülés létrejöttének és létének igazolása</p> <ul style="list-style-type: none"> • John Locke (1689). <i>Második értekezés a polgári kormányzatról</i>. 1–2. fejezet, 8–9. fejezet. Ford. Endreffy Zoltán. Budapest: Balassi Kiadó, 1999.

- *Magyarország Alaptörvénye*, I. cikk (1) bekezdés, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV
- *Az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya*, Preambulum (I. cikk előtti szöveg). In: Bódy–Urbán szerk.: *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez*. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2001, 479–495. Javította, kiegészítette és lábjegyzetekkel ellátta: Pintér Károly. https://btk.ppke.hu/uploads/articles/17353/file/USA%20alkotm%C3%A1ny_magyar_PKjav.pdf

4. A többségi döntéshozatal (és) alkotmányos korlátai – *Pro* és *contra* alkotmányos korlátok

- Ronald Dworkin (2010). Mi a demokrácia? Ford. Hegyi Szabolcs. *Szuveren.hu*, 2011. feb. 6. <http://szuveren.hu/vendeglap/ronald-dworkin/mi-a-demokracia>
- Ronald Dworkin (1997). Az alkotmány morális értelmezése és a többségi elv. Ford. Bakos Anita. *Fundamentum* 1997/1.: 7-27.
- Az Alkotmánybíróság 64/1991. (XII. 17.) sz. határozata (ún. I. abortusz-határozat), *részletek*. <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/417E9068C1A8AFC3C1257ADA00525A1F>
- Pokol Béla különvéleménye az Alkotmánybíróság 12/2013. (V. 24.) sz. határozatához (az alkotmányellenes alkotmány módosítás kérdésében), *részletek*. <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/1E09722E15EB5DA0C1257B5D001B9851?OpenDocument> és a 36/2013. (XII. 5.) sz. AB határozathoz, csak a [120] bekezdés: <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/C89E70BD4E261A16C1257ADA00524D2F?OpenDocument>
- Továbbá MA hallgatók számára: Kis János: Liberális demokrácia. In: *Alkotmányos demokrácia*. Indok, Budapest, 2000. 57–107.

5. Vissza a módszertanhoz: realizmus *contra* moralizmus, normatív érvek a politikai filozófiában

- Machiavelli, Niccolò (1993). *A fejedelem*. Ford. Lutter Éva. Budapest: Magyar Hírlap-Maecenas. (*Részletek*).

III. Elosztási igazságosság

6. Utilitarizmus

- J. Rawls (1971). *Az igazságosság elmélete*. Ford. Krokovay Zsolt. Osiris, Budapest, 1997.22. §: “Az igazságosság körülményei”. pp. 161-165.
- Sandel, Michael J. (2009). *Mi igazság és mi nem? A helyes cselekvés elmélete és gyakorlata*. 2. fejezet: “A legnagyobb boldogság elve / Haszonelvűség?”. pp. 47-75. Ford. Felcsuti Péter. Corvina Kiadó, Budapest, 2012.
- Szepesi Balázs. (2003). A közgazdaságtan tudomány, nem értékrend. *Ingyenebéd Blog*, 2013. május 23. http://ingyenebed.blog.hu/2003/05/23/a_kozgazdasagtan_tudomany_nem_ertekrend

7. Libertarizmus

- R. Nozick (1974), Elosztási (disztributív) igazságosság. Ford. Babarczy Eszter. (Eredetileg: *Anarchy, State, and Utopia*. New York: Basic Books). In: Huoranszki Ferenc (szerk.) (1998): *Modern politikai filozófia*. Budapest: Osiris – Láthatatlan Kollégium. pp. 141–161.

8. Egalitarizmus és szocializmus

- Karl Marx: A zsidókérdéshez (MEM 1: 349–377. o.). *Részletek*.
- Young, Iris Marion (1990). Az elnyomás öt arca. In: *Perspektívák egy tágra zárt társadalomban*. pp. 11-32. Társadalomelméleti Kollégium, Budapest, 2001.

http://www.kallaierno.hu/data/files/az_elyomas_arca_YWop5A.pdf

- Kapelner Zsolt (2019). Mikor kizsákmányoló a munka? *Mérce.hu*, 2019. január 2.
<https://merce.hu/2019/01/02/mikor-kizsakmanyolo-a-munka/>

9. Liberális egalitarizmus

- Rawls, John. (1971). *Az igazságosság elmélete*. 11-14. §. Ford. Krokovay Zsolt. Budapest, Osiris, 1997. pp. 86-120.
- Továbbá MA hallgatók számára: Tanyi Attila: *Piac és igazságosság? A piaci társadalom erkölcsi követelményei*. Napvilág, Budapest, 2000. V.: Az egyenlőség nem rawlsiánus koncepciói, 164–199.

IV. Egyén és (politikai) közösség

FIGYELEM! Az alábbi témákból (A-F) a hallgatók választhatnak két, az érdeklődésüknek legjobban megfelelő témát.

(Minden hallgató 3 témára szavazhat, legfeljebb a két legtöbb szavazatot kapott témát dolgozzuk fel. A minél szélesebb körű diszciplináris probléma-áttekintés érdekében azonban kizárt a D/E és a B/F témák társítása – ezek közül csak a hallgatók körében népszerűbb egyik vagy másik téma kerülhet feldolgozásra, de nem mindkettő.)

A. Társadalmi normák, magánszféra és igazságosság (feminizmus)

- bell hooks (1994 [1989]). A feminizmus mint transzformációs politika. Ford. Imre Anna. In: Hadas Miklós (szerk.): *Férfiuralom – Írások nőkről, férfiakról, feminizmusról*. Replika Kör, Budapest, 1994. 98–105.
- Mill Stuart János [John Stuart Mill] (1869). A nő alárendeltsége. Ford. Egei József. Szatmár: Nagy Ny., 1876.
- Susan Moller Okin. (1979). A nők a nyugati politikai gondolkodásban. Következtetések. Ford. Kispéter Erika. In: Hadas Miklós (szerk.): *Férfikutatások: TAMOP online szöveggyűjtemény*. 206-212. Corvinus Egyetem, Budapest, 2011. http://ieas.unideb.hu/admin/file_4609.pdf
- Sík Endre, Csaba Dániel, Hann András (2011). A férfiak és nők közötti jövedelem-egyenlőtlenség és a nemi szegregáció a mai Magyarországon. Egyenlő Bánásmód Hatóság, Budapest, 2011. Vezetői összefoglaló: pp. 8-10.
https://www.egyenlobanasmod.hu/sites/default/files/kiadvany/TAMOP_EBH_1_szakertoi.pdf

B. A vallásos állampolgár és a világnézetileg semleges állam ideálja(i)

- John Rawls. (1993). *Politikai szabadelvűség*. Ford. Krokovay Zsolt. VI. előadás. Atlantisz, Budapest, 2021.
- Gyerő Dávid. (2016). "A teremtett ember méltóságáért – állásfoglalás Románia alkotmánya 48. cikkelyének módosítása tárgyában". Kolozsvár: Magyar Unitárius Egyház, 2016. február 5.
<http://www.unitarius.org/data/eue/show.aspx?docid=7838>, VAGY:
https://kereszteny.mandiner.hu/cikk/20160205_gyero_david_a_teremtett_ember_meltosagaert

C. Hagyomány és politikai közösség (konzervativizmus és liberalizmus)

- Burke, Edmund 1990. *Töprengések a francia forradalomról*, Ford. Kontler László, Budapest: Atlantisz. (Részletek).
- Kekes, John 2001. *A konzervativizmus észszerűsége*. Ford. Balázs Zoltán. Európa, Budapest, 2001. (Részletek).

D. Multikulturalizmus és egyéni jogok (csoportjogok vs. egyéni jogok)

- Eötvös József. (1865). A nemzetiségi kérdés. <http://mek.oszk.hu/05300/05343/html/03.htm#4>
- Raz, Joseph. (1997). Multikulturalizmus – liberális szempontból. In Feischmidt Margit (szerk.): *Multikulturalizmus*. pp. 173–189. Budapest: Osiris-Láthatatlan Kollégium.

E. A nemzet fogalma és politikai jelentősége

- Conversi, Daniele. (2004) A nacionalizmuselmélet három irányzata. In: Kántor Zoltán (szerk.): *Nacionalizmuselméletek*. Rejtjel, Budapest. 315-329.
<https://digiteka.ro/publikacio/nacionalizmus/nacionalizmus/103783>
- John Stuart Mill (1867). A nemzetiségről a képviseleti kormányhoz való viszonyban. In: *A képviseleti kormány*. Pest, 1867. http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf640.pdf

F. A közerkölcs kikényszerítése

- Devlin, Patrick. (1959). Az erkölcsök és a büntetőjog. Ford. Miklósi Zoltán. In Brettner Zoltán (szerk.): *Herbert L. A. Hart jogtudománya kritikai kontextusban*. pp. 507-524. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2014.
- Hart, HLA. (1967). Társadalmi szolidaritás és az erkölcsök kikényszerítése. Ford. Miklósi Zoltán. In Brettner Zoltán (szerk.): *Herbert L. A. Hart jogtudománya kritikai kontextusban*. pp. 541-551. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2014.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Aktív órai részvétel, rövidebb óraközi kérdések, házi feladatokból összeálló gyakorlati jegy.

MA hallgatók esetében többletvárás a fent megjelölt kiegészítő szakirodalmak feldolgozása (beleértve az idegennyelvű szakirodalmat is) és az órai munkában, esszéjellegű házi feladatokban történő megjelenítésük.